

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ПАРЛАМЕНТІ СЕНАТЫНЫҢ ОТЫРЫСЫ

2024 жылғы 18 сәуір

Отырысты Қазақстан Республикасы Парламенті Сенатының Төрағасы М.С. ӘШІМБАЕВ жүргізді.

ТӨРАҒА. Қайырлы күн, құрметті Сенат депутаттары және отырысқа қатысушылар! Жұмысымызды бастайық. Депутаттардың тіркеуден өтулерін сұраймын. Тіркеу режимі қосылсын.

Қажетті кворум бар. Сенат отырысын ашық деп жариялаймын.

Құрметті депутаттар, енді күн тәртібін бекітіп алайық. Күн тәртібінің жобасы сіздерде бар. Сұрақтарыңыз бар ма?

ОРНЫНАН. Жоқ.

ТӨРАҒА. Олай болса күн тәртібін дауысқа қоямын. Дауыс беру режимі қосылсын. Дауыс беріңіздер.

Нәтижесін экранда көрсетіңіздер. Күн тәртібі бекітілді.

Күн тәртібіндегі бірінші мәселе Қазақстан Республикасы Парламентінің Мәжілісі қабылдаған «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне халықтың көші-қоны және қылмыстық-атқару жүйесі салаларындағы заңнаманы жетілдіру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасының Заңын екінші оқылымда қараймыз.

Заң бойынша баяндама жасау үшін сөз Конституциялық заңнама, сот жүйесі және құқық қорғау органдары комитетінің мүшесі Медебаев Советбек Тұрсынұлына беріледі.

МЕДЕБАЕВ С.Т. Құрметті Мәулен Сағатханұлы, құрметті әріптестер! «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне халықтың көші-қоны және қылмыстық-атқару жүйесі салаларындағы заңнаманы жетілдіру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Заң Сенат отырысында қаралды және бірінші оқылымда мақұлданды.

Парламент депутаттары бастамашылық жасаған заң халықтың көші-қоны және қылмыстық-атқару жүйесі саласындағы заңнаманы жетілдіруге бағытталған.

Қарастырылып отырған заң Сенат депутаттарының, мүдделі мемлекеттік органдардың қатысуымен жұмыс тобының он отырысында және бас комитеттің кеңейтілген отырысында жан-жақты талқыланып, қарастырылды. Заңды талқылау және оны екінші оқылымға дайындау барысында заңды жетілдіруді көздейтін маңызды өзгерістер мен толықтырулар енгізілді.

Барлық ұсыныстар мен ескертулер 11 түзетуден тұратын салыстырмалы кестеге жинақталып, сіздердің назарларыңызға ұсынылып отыр.

Оларды атап айтатын болсақ:

құқықтық қайшылықты болдырмау мақсатында Жер кодексіне қоныс аударушыларға конкурстан тыс тәртіппен шаруа немесе фермер қожалығын жүргізу үшін берілетін жер учаскелерінің мерзімдеріне қатысты толықтырулар енгізілді;

Қазақстан Республикасының Қылмыстық кодексі 428-1-бабының екінші бөлігі бойынша қылмыстық-атқару жүйесінің, тергеу изоляторларының, уақытша ұстау изоляторларының қызметкерлері өзінің қызметтік жағдайын пайдалана отырып қылмыс жасаған жағдайда екі жылдан бес жылға дейінгі мерзімге бас бостандығынан айыру түріндегі қылмыстық жауаптылық қатаңдатылып, жазаның баламалы түрлері алып тасталды;

бейнебақылау жүйелерін қасақана жойғаны немесе бүлдіргені үшін қылмыстық жауаптылықтың енгізілуіне байланысты Қазақстан Республикасының Қылмыстық-атқару кодексіне бейнебақылау жүйесі ұғымын енгізу бөлігінде түзетулер енгізілді;

«Халықтың көші-қоны туралы» Қазақстан Республикасының Заңына заңнама талаптарының сақталуын мемлекеттік бақылау туралы дербес тараудың енгізілуіне байланысты заңның жекелеген нормалары Қазақстан Республикасы Кәсіпкерлік кодексінің және «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне бизнес жүргізу мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының нормаларына сәйкес келтірілді.

Сонымен қатар осы заңмен ауыр немесе аса ауыр қылмыстар жасаған шетелдіктердің Қазақстан Республикасына келуіне тыйым салатын негіздер кеңейтіліп отыр. Осыған байланысты Қылмыстық-процестік кодекстің нормаларына сәйкес келтіру мақсатында «Шетелдіктердің құқықтық жағдайы туралы» Қазақстан Республикасының Заңына және «Халықтың көші-қоны туралы» Қазақстан Республикасының Заңына тиісті толықтырулар енгізілді. Атап айтатын болсақ, қылмыскер азаматтығын алған елге Қазақстан Республикасы ратификациялаған сотталған адамдарды беру туралы халықаралық шарттармен қоса Қазақстан Республикасы Бас Прокурорының шет мемлекеттің құзыретті органдарымен және лауазымды адамдарымен өзара келісім қағидаты негізінде қол жеткізген келісімге сүйене отырып, өзінің азаматтығы тиесілі мемлекетке берілетін болады.

Құрметті Төраға, құрметті әріптестер! Жоғарыда айтылғандарды ескере отырып, Конституциялық заңнама, сот жүйесі және құқық қорғау органдары комитеті «Қазақстан Республикасы Парламентінің комитеттері мен комиссиялары туралы» Қазақстан Республикасы Заңының 29-бабы 7) тармақшасын басшылыққа ала отырып Сенат отырысының қарауына «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне халықтың көші-қоны және қылмыстық-атқару жүйесі салаларындағы заңнаманы жетілдіру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасының Заңын енгізеді және Қазақстан Республикасы Конституциясының 61-бабы 4-тармағына сәйкес заңның жекелеген нормаларын мақұлдамауға және көрсетілген нормалардың жаңа редакциясын ұсына отырып заңды Қазақстан Республикасы Парламентінің Мәжілісіне қайтаруға ұсынады.

Назарларыңызға рақмет.

ТӨРАҒА. Рақмет, Советбек Тұрсынұлы.

Құрметті әріптестер, заңды бірінші оқылымда жан-жақты талқыладық. Тағы талқылаудың қажеті бар ма?

ОРНЫНАН. Жоқ.

ТӨРАҒА. Олай болса заң бойынша шешім қабылдайық.

Бас комитет заңның жекелеген баптарын мақұлдамауды және көрсетілген баптардың жаңа редакциясымен заңды Мәжіліске қайтаруды ұсынып отыр. Осыған орай кестеге 11 түзету енгізілген. Осы түзетулерге байланысты қарсылық жоқ па?

ОРНЫНАН. Жоқ.

ТӨРАҒА. Олай болса заң бойынша салыстырма кестеге енгізілген түзетулерді бас комитеттің ұсыныстарымен тұтастай дауысқа қоямын. Дауыс беру режимі қосылсын. Дауыс беріңіздер.

Нәтижесін экранда көрсетіңіздер. Заңның жекелеген баптарының жаңа редакциясы мақұлданды.

Енді Мәжіліс қабылдаған қалған баптарды дауысқа қоямын. Дауыс беру режимі қосылсын. Дауыс беріңіздер.

Нәтижесін экранда көрсетіңіздер. Мәжіліс қабылдаған қалған баптар мақұлданды.

Енді заңның жекелеген баптарын мақұлдамау және көрсетілген баптардың жаңа редакциясымен заңды Мәжіліске қайтару туралы қаулыны дауысқа қоямын. Дауыс беру режимі қосылсын. Дауыс беріңіздер.

Нәтижесін экранда көрсетіңіздер. Шешім қабылданды.

Заңның жекелеген баптары мақұлданбады және заң олардың жаңа редакциясымен Мәжіліске қайтарылады.

Құрметті әріптестер! Қаралған заң халықтың көші-қоны және қылмыстық-атқару жүйесі саласындағы заңнаманы одан әрі жетілдіруді көздейді. Атап айтқанда, Қазақстан аумағына көшіп келудің негізгі түрлерінің құқықтық, экономикалық және әлеуметтік шарттары қайта қаралды. Сонымен қатар ішкі көшіп-қонуды ынталандыру мақсатында қоныс аударушыларға шаруа немесе фермер қожалығын жүргізу үшін жер бөлінетін болады. Мұндай жерлер конкурстан тыс тәртіппен бес жылға дейінгі мерзімге жалға беріледі.

Қазақстан азаматтығын алу және одан айырылу тәртіптері бойынша бірқатар түзетулер енгізілді. Сондай-ақ қылмыстық-атқару жүйесі мекемелерінде қауіпсіздікті қамтамасыз етуге қатысты өзгерістер де бар. Сенат мақұлдаған түзетулер заңның жекелеген ережелерін өзара сәйкестендіруді және жетілдіруді көздейді.

Жалпы, мақұлданған заң қолданыстағы заңнамадағы олқылықтарды жойып, тиімді көші-қон саясатын қамтамасыз етуге ықпал етеді деп сенеміз.

Осы мәселе бойынша шақырылған азаматтарға рақмет. Сау болыңыздар.

Құрметті әріптестер, күн тәртібіндегі екінші мәселе Қазақстан Республикасы Парламентінің Мәжілісі қабылдаған «Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Түркия Республикасының Үкіметі арасындағы халықаралық құрамдастырылған жүк тасымалдары туралы келісімді ратификациялау туралы» Қазақстан Республикасының Заңын қарау жөнінде.

Заң бойынша баяндама жасау үшін сөз Экономикалық саясат, инновациялық даму және кәсіпкерлік комитетінің мүшесі Нәутиев Әлібек Ибатуллаұлына беріледі.

НӘУТИЕВ Ә.И. Құрметті Мәулен Сағатханұлы, қадірменді әріптестер! Сіздердің назарларыңызға «Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Түркия Республикасының Үкіметі арасындағы халықаралық құрамдастырылған жүк тасымалдары туралы келісімді ратификациялау туралы» Қазақстан Республикасының Заңы ұсынылып отыр.

Түркия Қазақстанның маңызды сауда-экономикалық және инвестициялық серіктестерінің бірі. Сауда және интеграция министрлігінің мәліметіне сәйкес өткен жылы Қазақстан мен басқа елдер арасындағы ең көп тауар айналымы бойынша Түркия бесінші орында тұрақтаған. Алдыңғы қатарда тұрған Қытай, Ресей, Италия және Оңтүстік Корея елдеріне жол берген. Бұл ретте Қазақстан мен Түркия арасындағы тауар айналымы 6 миллиард доллар, экспорт көлемі 3,6 миллиард доллар, ал импортталған түркиялық тауар көлемі 2 миллиард долларға жеткен.

Бүгінге дейін Түркияның Қазақстанға салған тікелей инвестициясының көлемі 5 миллиард долларға жуықтаған. Алдағы жылдары бұл көрсеткішті 10 миллиард долларға жеткізу жоспарланып отыр. Осыған орай екі ел арасында жүзеге асырылатын тасымалдарды заңнамалық реттеу қажеттілігі өзекті деп есептейміз.

Аталған келісім әртүрлі көлікті пайдалана отырып халықаралық жүк тасымалдарын жеңілдетуге, сонымен қатар Қазақстан мен Түркия арасындағы транзиттік және сауда-экономикалық ынтымақтастықты дамытуға бағытталған. Келісім мемлекеттерді байланыстыратын темір жол желілерінде, оның ішінде халықаралық контейнерлік блок-пойыздар үшін тиісті байланыстар мен транзиттік қызметтерді ұсынуды қарастырады.

Тараптар Каспий теңізінде тұрақты жол-паромдық операцияларды жүзеге асырады. Сондай-ақ кедендік рәсімдеу ережелерін есепке ала отырып екі ел арасындағы жүктерді халықаралық тасымалдау шарттарын айқындайды. Қазіргі уақытта Транскаспий халықаралық көлік бағыты арқылы Қытайдан Еуропаға жүктерді жеткізу мерзімін қысқарту бойынша жұмыс жүргізіліп жатыр. Оған темір жол, автомобиль және су көлігі жұмылдырылған.

Қазіргі уақытта Қытайдан Еуропаға транзитпен жүктерді өткізу және тауарларды жеткізу мерзімі 19-23 күнді құрайды. Оның ішінде Қазақстан аумағы бойынша алты күн. Бұл өткен жылмен салыстырғанда екі есеге аз.

Заң Қазақстан мен Түркия арасындағы экономикалық ынтымақтастықты дамытуды көздейді және екі ел арасында авто, темір жол және су көлігімен тасымалданатын жүктерді жеткізу көлемін ұлғайтуға мүмкіндік береді. Жүк тасымалдаумен айналысатын компаниялар саны да артады. Транскаспий халықаралық көлік бағытының мүмкіндігі зор. Осы орайда Ақтау және Құрық теңіз порттары арқылы тауар тасымалдап, одан әрі «Баку – Тбилиси – Карс» теміржол желісімен жүктерді жөнелту бойынша жұмыс жалғасатын

болады. Келісімді орындаудың барлық мәселелерін реттеу мақсатында тасымалдарды дамыту жөніндегі бірлескен комитет құрылады.

Сенаттың тұрақты комитеттерінен заң бойынша ескертулер мен ұсыныстар болған жоқ. Заң жұмыс тобы мен комитет отырысында жан-жақты және толыққанды талқыланып қаралды.

Құрметті Төраға, қадірменді әріптестер! Жоғарыда баяндалғандардың негізінде Экономикалық саясат, инновациялық даму және кәсіпкерлік комитеті «Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Түркия Республикасының Үкіметі арасындағы халықаралық құрамдастырылған жүк тасымалдары туралы келісімді ратификациялау туралы» Қазақстан Республикасының Заңын Қазақстан Республикасы Конституциясының 61-бабы 4-тармағына сәйкес мақұлдауды ұсынады.

Қолдауларыңызды сұраймын. Назарларыңызға рақмет.

ТӨРАҒА. Рақмет.

Құрметті әріптестер, заң бойынша сұрақтарыңыз бар ма?

Сөз депутат Кузиев Закиржан Пирмухамедовичке беріледі.

КУЗИЕВ З.П. Рақмет, Мәулен Сағатханұлы.

Мой вопрос адресован представителю Министерства транспорта.

Как вы знаете, перед Правительством стоит задача стать транспортно-транзитным узлом мирового значения. Безусловно, подобного рода соглашения необходимы для укрепления транспортного потенциала страны.

Турция является одним из основных партнеров в данной сфере. Планируется увеличить товарооборот с ними до 10 миллиардов долларов США. Мы должны быть готовы к большому грузопотоку. Соответственно, необходимо оптимизировать таможенные процедуры для быстрого оформления на границе, а также создать должную инфраструктуру. В частности, если говорить о комбинированных перевозках, то это грузовые терминалы на местах. В этой связи у меня два вопроса.

1. Будут ли созданы новые или расширены текущие комбинированные грузовые терминалы? Какие инвестиционные проекты в этом направлении у вас имеются?

2. Как планируется сократить время нахождения грузовых транспортных средств в пунктах пропуска через государственную границу? Рақмет.

ТӨРАҒА. Көлік вице-министрі Аблалиев Сатжан Әйтенұлы, жауап беріңіз.

АБЛАЛИЕВ С.Ә. Спасибо за вопросы.

На сегодня Транскаспийский международный транспортный маршрут является одним из приоритетных. Сегодня принимается ряд мер по улучшению, увеличению скорости по данному коридору. На сегодня для устранения разных узких мест министерством принимаются меры по строительству вторых путей доступа к Мойынты, по строительству обводной линии железной дороги в обход города Алматы, железнодорожного участка «Дарбаза – Мактаарал».

Вместе с тем для увеличения скорости контейнерных перевозок в 2022 году запущен контейнерный поезд, который со станции Алтынколь до порта Актау курсирует в течение трех дней.

Также планируется в Актау до 2025 года строительство контейнерного хаба, который предусматривает обработку около 300 тысяч контейнеров в год. В порту Курык в текущем году будет запущен зерновой терминал. Также прорабатывается вопрос строительства многофункционального морского терминала «Саржа».

Кроме того, совместно с коллегами из Азербайджана, Грузии, Турции рассматривается унификация необходимой документации, цифровизация которой даст увеличение скорости прохождения грузов по данному коридору. Спасибо.

ТӨРАҒА. Рақмет.

Сөз депутат Өтешов Серік Балғатайұлына беріледі.

ӨТЕШОВ С.Б. Рақмет, Мәулен Сағатханұлы.

Менің сұрағым Қазақстан Республикасының Көлік министрлігінің өкіліне.

Қаралып отырған келісімнің 10-бабы 1-тармағы 2) тармақшасына сәйкес құзыретті органдар тасымалдаушы немесе қызмет көрсетуші жіберген елеулі бұзушылықтар жасаған жағдайда тиісті тасымалдаушының лицензиясын тоқтата тұру немесе тиісті тасымалдаушыға тасымалдауға тыйым салуы мүмкін. Осыған байланысты менің сұрақтарым бар.

Қандай жағдайда тасымалдаушы немесе көрсетілетін қызметтерді беруші елеулі бұзушылық жасалды деп танылады?

Келісімшартта көрсетілгендей лицензияны тоқтатқаннан кейін жұмысты қайта бастау үшін тасымалдаушы қандай тиісті шараларды орындауы қажет? Рақмет.

ТӨРАҒА. Сатжан Әйтенұлы, жауап беріңіз.

АБЛАЛИЕВ С.Ә. Сұрағыңызға рақмет. Келісімшарттың 10-бабында бұндай норма қаралған, ол бойынша тасымалдаушылар әр елде сол елдің өзінің тасымалдау заңнамаларын сақтауға тиісті. Егер де біздің елде кез келген тасымалдаушы (ол біздің елдікі болсын, болмаса Түркия елінің тасымалдаушысы болсын) құқықты бұзған жағдайда біздің елдің заң нормаларына байланысты оған шектеулер қойылатын болады. Ондай шектеулер жолда рұқсат қағазынсыз жүру, болмаса жол-көлік параметрлерін сақтамауға қатысты болуы мүмкін. Біздің заңнама бойынша оған әкімшілік жауапкершіліктер қаралған. Мысалы, былтырғы жылы 129 тасымалдаушыға осындай шаралар қолданылған. Әкімшілік жауапкершілікке тартылғаннан кейін жүк тасымалдаушыларының жұмыстарын әрі қарай жалғастыруға мүмкіндіктері бар.

ТӨРАҒА. Рақмет.

Сөз депутат Қалтаева Ләззат Молдабекқызына беріледі.

ҚАЛТАЕВА Л.М. Рақмет, құрметті Мәулен Сағатханұлы.

Мой вопрос адресован Министру транспорта Республики Казахстан.

Уважаемый Марат Каримжанович! У меня тоже вопрос, который касается готовности нашей страны.

Соглашение предусматривает развитие торгово-экономического сотрудничества между Казахстаном и Турцией, позволит увеличить объемы перевозок грузов, выполняемых между двумя странами автомобильным, железнодорожным и водным транспортом.

Согласно статье 8 соглашения стороны осуществляют регулярные железнодорожно-паромные и Ro-Ro операции по Каспийскому морю для обеспечения гарантии перевозок грузов на международном железнодорожном пароме и Ro-Ro операций через порт.

При ратификации рассматриваемого соглашения ожидается увеличение грузопотока железнодорожным и автомобильным транспортом через Транскаспийский международный транспортный маршрут.

Готова ли наша страна к предстоящему увеличению транзитного грузопотока? Каким количеством Ro-Ro судов в настоящее время обладает Казахстан? Планирует ли министерство увеличение их количества в порту Курык Мангистауской области? Рақмет.

ТӨРАҒА. Жауап беріңіз.

АБЛАЛИЕВ С.Ә. Спасибо за вопросы.

Как сегодня отметили, мы предусматриваем ряд мер по увеличению пропускной способности, особенно в зоне Каспийского моря. Как было сказано, будет улучшена инфраструктура порта Курык. В этом году, как было озвучено, кроме строительства контейнерного хаба, зернового терминала, будут проводиться работы по углублению... В Каспийском порту будет предусмотрена процедура цифровизации документооборота. Мы ожидаем к 2030 году увеличение транзитного потенциала, объема перевозки транзитных грузов до 30 миллионов тонн (в прошлом году было 10 миллионов тонн) по Транскаспийскому международному транспортному маршруту.

ТӨРАҒА. Сатжан Әйтенұлы, вопрос конкретно звучал. По транзиту понятно, Вы и до этого об этом говорили. Ляззат Молдабековна спрашивала конкретно по Ro-Ro судам, насколько мы готовы к такого рода перевозкам.

Если я правильно понимаю, Ro-Ro суда – это те суда, которые перевозят автотранспорт и так далее, там должны быть специальные приспособления. Для того чтобы на пароме перевозить автомобили, должны быть приспособления, какие-то механизмы, должны быть соответствующие правила. Готовы ли мы к этому? Об этом вопрос.

АБЛАЛИЕВ С.Ә. На сегодня перевозимые паромные переправы справляются с текущим пропуском грузов. Вместе с тем до 2030 года «Казмортрансфлот» планирует строительство 10 судов для пропуска разных видов грузов, в том числе наливных, сыпучих грузов, автотранспорта и железнодорожных составов. В планах это есть, компания в этом направлении работает.

ТӨРАҒА. Более полную информацию конкретно по заданному вопросу по Ro-Ro судам, о чем спросила Ляззат Молдабековна, просим предоставить в письменном виде.

АБЛАЛИЕВ С.Ә. Принято.

ТӨРАҒА. Рақмет. Басқа сұрақтар жоқ.

Рақмет, Әлібек Ибатуллаұлы. Орныңызға отырыңыз.

Енді заңды талқылауға көшейік.

Сөз депутат Шайдаров Серік Жаманқұлұлына беріледі.

ШАЙДАРОВ С.Ж. Құрметті Мәулен Сағатханұлы, құрметті әріптестер! Халықаралық сауда мен көліктік-логистикалық жүйелерді дамыту шеңберіндегі Қазақстан мен Түркияның ынтымақтастығы елдерге транзиттік бағыттарды қоса алғанда жаңа көлік бағыттары бойынша бірқатар перспективаларды аша отырып, шекараны кеңейтуге мүмкіндік береді.

Қазақстан Транскаспий халықаралық көлік бағыты көліктік-логистикалық жобасының негізгі элементі болып табылады. Қазақстан-Қытай шекарасындағы көлік-логистикалық тораптар арқылы Оңтүстік дәліз – Түрікменстан – Иран – Түркияға шығу мүмкіндігі бар. Бұл біздің ынтымақтастығымызды жаңа деңгейге көтереді – екі ірі нарықты – еуропалық және қытай нарығын байланыстыратын ортақ транзиттік мегажоба аясында бірлескен жұмыс.

Түркия ең қарқынды дамып келе жатқан экономикалардың бірі және ішкі жалпы өнімі шамамен 906 миллиард АҚШ долларын құрайтын әлемдегі экономикасы бойынша он тоғызыншы орында. Сонымен қатар Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев атап өткендей, Түркия Қазақстанның ең ірі 10 инвесторының қатарына кіреді. Соңғы 15 жылда ол Қазақстанға 4 миллиард 350 миллион доллар инвестиция құйды. Біздің ел Түркия экономикасына 1 миллиард 130 миллион доллар қаржы салды. Түркияға экспорттың едәуір бөлігін мұнай, мырыш, көмір, табиғи газ, мыс, алюминий және басқа да тауарлар құрайды. Импорт құрылымында автомобиль корпустары, қозғалтқыштар, киім, күнбағыс тұқымдары және тағы басқа тауарлар басым.

Қаралып отырған заңда көліктің бірнеше түрін дәйекті пайдалана отырып, халықаралық жүк тасымалдарын жеңілдетуге жәрдемдесу көзделеді. Жалпы, келісімді қабылдау Қазақстан мен Түркия арасындағы транзиттік-көліктік әлеуетті одан әрі дамытуға серпін береді. Айта кету керек, бүгінгі таңда Қазақстан мен басқа мемлекеттер арасында ұқсас келісімдер жасалмаған.

Жоғарыда айтылғандарды ескере отырып, әріптестерімді заңды қолдауға шақырамын.

Назарларыңызға рақмет.

ТӨРАҒА. Рақмет.

Талқылауға қатысатын басқа депутаттар жоқ. Енді заң бойынша шешім қабылдайық.

«Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Түркия Республикасының Үкіметі арасындағы халықаралық құрамдастырылған жүк тасымалдары туралы келісімді

ратификациялау туралы» Қазақстан Республикасының Заңын мақұлдау жөніндегі Сенат қаулысын дауысқа қоямын. Дауыс беру режимі қосылсын. Дауыс беріңіздер.

Нәтижесін экранда көрсетіңіздер. Заң мақұлданды.

Құрметті әріптестер! Түркия Қазақстанның маңызды стратегиялық серіктесі екені белгілі. Қазіргі таңда бауырлас екі ел арасындағы қарым-қатынас қарқынды дамып келеді. Екіжақты сауданы одан әрі арттыру үшін транзиттік-тасымалдық әлеуетті күшейту аса маңызды. Қаралған келісім осы мақсатты көздейді.

Құжат екі мемлекет арасында жүктерді өткізу және қабылдау рәсімдерін оңтайландыруға арналған. Заңда осы бағыттағы өзге де бірлескен іс-қимыл шаралары қарастырылды. Мақұлданған заң екі мемлекет арасындағы сауда-экономикалық және инвестициялық ынтымақтастықты одан әрі нығайтуға оң септігін тигізеді деп сенеміз.

Осы мәселе бойынша шақырылған азаматтарға рақмет. Сау болыңыздар.

Құрметті депутаттар, күн тәртібіндегі келесі мәселе Қазақстан Республикасы Парламентінің Мәжілісі қабылдаған «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне ғылым және білім беру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасының Заңын қарау жөнінде.

Бұл заң бір топ Парламент депутаттарының бастамашы болуымен әзірленген.

Заң бойынша баяндама жасау үшін сөз Әлеуметтік-мәдени даму және ғылым комитетінің мүшесі Жүнісов Талғат Тұрлыбекұлына беріледі.

ЖҮНИСОВ Т.Т. Рақмет, құрметті Мәулен Сағатханұлы.

Құрметті әріптестер! Сіздердің қарауларыңызға Мәжіліс қабылдаған «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне ғылым және білім беру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасының Заңы ұсынылып отыр.

Заң Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Кемелұлы Тоқаевтың отандық ғылымды дамыту жөніндегі тапсырмаларын іске асыру және осы саладағы өзекті мәселелерді шешу мақсатында Парламент депутаттарының бастамасымен қабылдануда.

Заңның негізгі мақсаты – ғылым және білім беру саласындағы ұлттық заңнаманы одан әрі жетілдіру. Құжат ғылыми зерттеулердің тиімділігін арттыруды, ғалымдар үшін әлеуметтік кепілдіктерді жақсартуды және ғылымдағы қаржы ресурстарын пайдалануды оңтайландыруға бағытталған механизмдерді енгізуді, сондай-ақ мерзімді әскери қызметтің белгіленген мерзімін өткерген азаматтарымызға білім алуда бірқатар жеңілдіктер беруді көздейді. Атап айтқанда, заңда бірқатар жаңа өзгерістер мен толықтырулар қарастырылған.

Бірінші. Жергілікті атқарушы органдарға ғылым және ғылыми-техникалық қызмет саласындағы мемлекеттік саясатты іске асыру құқығын беру арқылы өңірде ғылыми және ғылыми-техникалық жобалар мен бағдарламаларды ұйымдастыру және іске асыру бойынша құзыреттер беріледі.

Екінші. Мемлекеттік жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру ұйымдарында ғылыми-педагогикалық қызметпен айналысатын педагогтарға және ғылыми-зерттеу жұмыстарын жүргізетін ғылыми қызметкерлерге ғылыми атағы үшін 25 еселенген айлық есептік көрсеткішке дейін және «профессор» ғылыми атағы үшін 50 еселенген айлық есептік көрсеткішке дейін қосымша ақы белгілеу ұсынылады. Бұл бүгінде сәйкесінше 17

және 34 айлық есептік көрсеткіш болып белгіленген, яғни ғылым кандидаты дәрежесі және қауымдастырылған профессор (доцент) ғылыми атағы үшін 93 мың теңге, ал доктор дәрежесі және профессор ғылыми атағы үшін 185 мың теңге қосымша ақы алатын болады.

Сонымен қатар:

жоғары оқу орындарында және ғылыми ұйымдарда бес жылдан кем емес жұмыс істейтін ғалымдар үшін ғылыми, ғылыми-педагогикалық және ғылыми-техникалық сипаттағы жұмыстарды аяқтау үшін орташа жалақысын сақтай отырып бір жылға дейін шығармашылық демалыс алуға құқық беріледі;

гранттық және бағдарламалық-нысаналы қаржыландыру жобаларының тиімді орындалуын қамтамасыз ету мақсатында жобаның ғылыми басшысына күнтізбелік жылға бекітілген жалпы көлем шеңберінде қаражатты шығындар баптары арасында қайта бөлу құқығы қарастырылады;

ғылыми және ғылыми-техникалық қызмет субъектілері ұстанатын әдеп қағидаттары, қағидалары мен нормаларының жиынтығы ретінде «ғылыми әдеп» ұғымы енгізіледі және ғылыми әдептің үлгілік қағидаларын әзірлеу мен бекіту жөніндегі уәкілетті органның құзыреті айқындалады.

Сонымен бірге уәкілетті органның құзыретіне жер қойнауын пайдаланушылар субъектілерінің қаражаты есебінен іске асырылатын ғылыми және ғылыми-техникалық жобалар мен бағдарламаларды, олардың нәтижесін коммерцияландыруды мемлекеттік есепке алу тәртібін регламенттеу құзыреті беріледі.

Үшінші. Қазақстан Республикасы азаматтарының мерзімді әскери қызметті өткеру кезеңінде өткізілетін конкурстық іріктеу негізінде мерзімді әскери қызметтен шығарылған күннен бастап бір жыл ішінде жоғары әскери және арнаулы, жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі оқу орындарына түсуге жеңілдіктер беру, сондай-ақ алғашқы жылы жатақханадан орын алуға басым құқық беру көзделеді.

Қорыта айтқанда, заңды қабылдау ғылыми қызметкерді әлеуметтік қорғауды күшейтуге, ғалымның беделі мен ғылыми қызметтің тиімділігін, сондай-ақ ғылымның ел экономикасын дамытуға қосатын үлесін арттыруға мүмкіндік береді. Сондай-ақ теріс және өзге де жағымсыз әлеуметтік-экономикалық және құқықтық салдарға әкеліп соқтырмайды.

Құрметті депутаттар! Қаралып отырған заң бойынша Сенаттың тұрақты комитеттері мен Аппараттан ескертулер мен ұсыныстар келіп түскен жоқ.

Жоғарыда баяндалғандарды ескере отырып, Әлеуметтік-мәдени даму және ғылым комитеті Қазақстан Республикасы Конституциясының 61-бабы 4-тармағына сәйкес Мәжіліс қабылдаған «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне ғылым және білім беру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасының Заңын мақұлдауды ұсынады.

Назарларыңызға рақмет.

ТӨРАҒА. Рақмет.

Құрметті әріптестер, заң бойынша сұрақтарыңыз бар ма?

Сөз депутат Тастекеев Қайрат Құлбайұлына беріледі.

ТАСТЕКЕЕВ Қ.Қ. Рақмет, құрметті Мәулен Сағатханұлы.

Менің сұрағым Ғылым және жоғары білім министрлігінің өкіліне.

Мемлекет басшысы ағымдағы жылғы 12 сәуірде Ғылым және технологиялар жөніндегі ұлттық кеңестің отырысында сөйлеген сөзінде алдыңғы жылы бір жарым мыңнан астам докторанттың небәрі 38 пайызы диссертация қорғағаны туралы айтылған. Олардың жартысына жуығы ғана ғылым саласында қызмет атқарады. Ғылым докторларын дайындауға орасан зор қаржы жұмсалғанын ескерсек, бұл көрсеткіш әлі де төмен.

Докторлық диссертацияларды қорғауға қатысты бірқатар проблемалық мәселелер ғалымдар тарапынан ағымдағы жылдың наурыз айында комитет өткізген заң білімінің сапасы мәселелері жөніндегі ғылыми-практикалық конференция барысында да атап өтілді.

Ғалымдардың пікірінше докторлық диссертацияны қорғаудың негізгі кедергісі – «Скопус» базасына кіретін халықаралық рецензияланатын ғылыми журналда жарияланған мақалалардың болуы туралы талап. Бұл норма 2011 жылдан бері бар, сол кезде біз ескі дәстүрлі оқу жүйесінен бас тартып, «бакалавриат – магистратура – докторантура» жаңа моделіне көштік. Әрине, бұл ғалымға елден тыс жерде танылуға мүмкіндік беретін прогрессивті шара. Бірақ сонымен бірге ғалымдар қазіргі уақытта «Скопус» халықаралық базасының журналдарындағы жарияланымдар бизнестің бір түріне айналғанын және көптеген журналдар қазақстандық ғалымдардың мақалаларын үлкен қаржылық сыйақылар үшін жариялайтынын атап өтті. Бұл ретте аталған ұйымдар мақала жарияланған кезде журналдың халықаралық базадан шығарылмайтынына ешқандай кепілдік бермейді.

Бұл талап қазақстандық авторлардың «жалған ғылыми журналда» жарияланған мақалаларының өсу проблемасына алып келеді. Мысалы, 2018 – 2022 жылдар аралығында «жалған ғылыми журналда» жарияланғаны үшін 2 мың 644 мақала жарамсыз деп танылды. Осыған байланысты менде келесі сұрақтар туындайды.

Бірінші сұрақ. Докторлық диссертациялардың қорғалу деңгейінің төмендігі себептерін анықтау бойынша ағымдағы жылы өкілетті орган тарапынан талдау жүргізілді ме?

Екінші сұрақ. Халықаралық рецензияланатын ғылыми журналда жарияланған мақалалардың болуы туралы талапты қайта қарау бойынша сіздің пікіріңіз қандай? Рақмет.

ТӨРАҒА. Ғылым және жоғары білім вице-министрі Ахмед-Заки Дархан Жұмақанұлы, екі сұраққа жауап беріңіз.

АХМЕД-ЗАКИ Д.Ж. Сәлеметсіздер ме, құрметті депутаттар! Сұрағыңызға рақмет.

Шынында да соңғы жылдары PhD докторанттарының қорғалу деңгейі бізде 38 пайызды құрайды. Талдау жүргізілді. Негізгі екі себебі бар. Біріншіден, жаңа өзіңіз атап өткен халықаралық рецензиядан өтетін журналдарда жарияланымдардың болмауы. Бұл жерде біршама қиыншылықтар бар:

жарияланымдарға шығу уақытты талап етеді;

2) диссертацияны зерттеудің толық еместігі. Оның мөлшері қазіргі таңда 38 пайызды құрайды, өйткені кейбір бағыттар бойынша үш жыл оқу мерзімі жеткіліксіз болып тұр.

Сонымен қатар қазіргі бекітілген дәрежелерді беру қағидаларына сәйкес біршама жеңілдіктер қарастырылған:

1. Қазақ тілі және Қазақстан тарихы бағыты бойынша ішкі өзіміздің комитет бекіткен журналдар тізіміне қоса басылымдар шығатын болса, сол ескеріледі.

2. Қазіргі таңда «Scopus» және «Web of Science» басылымдарымен қоса базасындағы халықаралық ғылыми конференциялардың материалдары да ескеріледі.

3. Қазіргі таңдағы көп зерттеулердің бәрінің пәнаралық бағыты бар. Соның нәтижесінде біз жаңа журналдарды енгіздік, ол пәнаралық зерттеулерді де ескереді.

12 сәуірде өткен соңғы Ғылым және технология жөніндегі ұлттық кеңесте жаңадан тапсырма алдық. Болашақта тереңдетілген қосымша талдау жүргізіледі және дайындау ережелері қайта қарастырылып, жаңа индустриалдық PhD дәрежесі де қамтылады. Сондықтан осы бағытта жұмысты жалғастырамыз деп ойлаймыз.

ТӨРАҒА. Дұрыс, айтқандарыңызды қабылдауға болады. Сонымен қатар ғылым үлкен дайындықты, үлкен зерттеулерді талап етеді ғой, сол себепті PhD докторанты ғылыми атағын қорғаған кезде оған критерийлерді төмендетуге де болмайды. Өйткені біз ол кезді көрдік, Болон жүйесіне көшердің алдында жүздеген кандидаттық және докторлық ғылыми атақтардың күн сайын қорғалып жатқанын көрдік. Ондай кезең де болған. Оның негізінен жалпылама, атүсті жасалған жұмыстар болғаны да жасырын емес. Сондықтан ол заманға қайтып келмеуіміз үшін PhD докторанты ғылыми атағының деңгейін ұстап отыруымыз керек.

Журналдарға байланысты дұрыс пікір айтылып жатыр. Біздің ғалымдарымызға сол жететін журналдарда жариялау да оңай емес шығар, бірақ сол жағынан қарау керек. Дегенмен де PhD докторанты атағының қорғалуына талапты төмендетпеу керек. Жеңіл жолмен еңбегін қорғаған он PhD докторантынан гөрі бір-екі нағыз ғалымды тәрбиелеп шықсақ, соның біздің экономикамызға да, біздің дамуымызға да, біздің ғылымымызға да көбірек әсері болатыны түсінікті. Сондықтан біз сол кездегі қателіктерді қазір қайталамауымыз керек, біздің ғалымдарымыз шетелде де сыйлы, шетелде де құрметті нағыз ғалым болу керек қой. Оның барлығы жоғары талаптан басталады.

Министрлік осы бағытта дұрыс жұмыстар жүргізіп жатқан сияқты. Жан-жақты ойланып, пысықтап, ақылдасып, ары қарай да осы жұмыстарды дұрыс деңгейде жалғастырасыздар деп сенеміз.

Құрметті әріптестер, сұрақ қою үшін келесі сөз депутат Қадырбек Мұрат Болатұлына беріледі.

ҚАДЫРБЕК М.Б. Рақмет, Мәулен Сағатханұлы.

Менің сұрақтарым Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрлігінің өкіліне.

Қарастырылып отырған заңмен ғылыми-педагогикалық қызметті жүзеге асыратын педагогтардың ғылыми дәрежелері мен атақтары үшін ай сайынғы қосымша ақы белгілеу, сондай-ақ ғылыми жұмысты аяқтау мақсатында жетекші ғалымдарға шығармашылық демалыс беру және басқа да нормалар арқылы оларды әлеуметтік қорғауды күшейтуге бағытталған қолданыстағы бес заңға жекелеген түзетулер енгізіледі. Сонымен қатар, менің пікірімше, ғалымның, оның ішінде жоғары оқу орындарының оқытушысы мен ғылыми қызметкердің мәртебесіне қатысты барлық мәселелерді бірқатар заңдарға жекелеген

түзетулер енгізу арқылы емес, дербес заңмен құқықтық реттеу тиімдірек болып көрінеді. Бұл ретте 2019 жылы қабылданған «Педагог мәртебесі туралы» Заңды мысалға келтіруге болады. Ғалымдардың мәртебесі туралы осындай заңды қабылдау қажеттілігін ғылыми қауымдастықтың бірқатар өкілдері де көтеруде. Осыған байланысты менде мынадай сұрақ туындайды.

Болашақта қазақстандық ғылымды дамыту, мемлекеттік қолдау шараларын бекіту және ғылыми, білім беру және инновациялық қызметті ынталандыру мақсатында ғалымның мәртебесі туралы дербес заңды әзірлеу жөнінде сіздің пікіріңіз қандай?

Сонымен қатар министрлік 2010 жылы елімізде енгізілген Болон білім беру жүйесінің тиімділігіне талдау жүргізді ме? Себебі біздің білім беру жүйесінің оған көшуі соңғы уақытта еліміздің бірқатар ғалымдары тарапынан сынға ұшырауда.

ТӨРАҒА. Дархан Жұмақанұлы, жауап беріңіз.

АХМЕД-ЗАКИ Д.Ж. Сұрағыңызға рақмет.

Шынымен де қазіргі таңда ғалымдарды әлеуметтік қолдау ең алдыңғы қатарлы мәселелердің бірі. Осы жақын арада Мәжілісте қабылданған біздің «Ғылым және технологиялық саясат туралы» Заңның ішінде де біршама қолдаулар көзделген.

Сіз айтып отырған педагог мәртебесіне сәйкес өзгерістерді енгізу біршама ұсыныстар арқылы түсіп жатыр. Келешекте ғалымдармен бірге талқылап, сол бағытта жұмыс жасаймыз деп ойлаймын.

Екінші сұраққа келсек, Болон үрдісіне кіргеннен кейін бізде қазіргі таңда бакалавриат, магистратура, PhD жүйесі енгізілді. Ол Қазақстанның ғылым және білім беру жүйесінің әлемдік сабақтастығын қамтамасыз етеді. Өйткені біздің оқып жатқан студенттеріміздің де, ғалымдарымыздың да академиялық ұтқырлық арқылы басқа шетелдік университеттерде еркін оқуына мүмкіншілік береді. Екінші жағынан, өздеріңіз білесіздер, қазіргі кезде қабылданған ғылымның әлемдік үрдісі – коллаборация арқылы жүзеге асырады. Сондықтан бірдей деңгейдегі дәрежелік бір ұғымда болғаны дұрыс деп санаймыз.

Бүгінгі көзделген қосымша төлемақы – қауымдастырылған профессор және профессорға қоса төлеу, ол ғалымдарды сол дәрежені, атақты алуға ынталандырады. Сондықтан біз осының барлығы Қазақстанда жұмыс жасап жатқан 22 мың ғылыми қызметкерді (оның ішінде 40 пайызының ғылыми дәрежесі бар) келесі осындай ғылыми атаққа ұмтылдырады деген ойдамыз. Рақмет.

ТӨРАҒА. Рақмет.

Келесі сөз депутат Ершов Сергей Михайловичке беріледі.

ЕРШОВ С.М. Рақмет, Мәулен Сағатханұлы.

Мой вопрос адресован представителю Министерства науки и высшего образования.

Законом закреплена норма о предоставлении льгот нашим солдатам-срочникам при поступлении в вузы. Наш комитет неоднократно поднимал этот вопрос. Эта норма будет стимулировать ребят пройти службу в армии и при этом еще получить возможность поступить в вуз.

Мы часто посещаем воинские части, мы встречаемся с военнослужащими, имеющими высшее образование. Они обращаются к нам с вопросом о льготах при поступлении в магистратуру.

Вопрос такой: будут ли предоставлены гранты на учебу в магистратуре для граждан, прошедших срочную воинскую службу? Спасибо.

ТӨРАҒА. Жауап беріңіз.

АХМЕД-ЗАКИ Д.Ж. Спасибо за вопрос.

В данном законопроекте гранты на поступление в магистратуру, вообще, возможность поступления в рамках несения службы не предусмотрены. Но мы знаем, что в прошлом году при рассмотрении именно уровня бакалавриата в режиме пилота рядом университетов было поддержано. Действительно, военнослужащие в рамках прохождения срочной службы получили такие гранты. Я думаю, что при дальнейшей проработке с Министерством обороны мы будем рассматривать дополнительно в виде пилотного проекта. Но в данном законопроекте не предусмотрено.

ТӨРАҒА. Рақмет.

Сөз депутат Сарыбаев Ғалиасқар Төлендіұлына беріледі.

САРЫБАЕВ Ғ.Т. Рақмет, құрметті Мәулен Сағатханұлы.

Менің сұрағым Ғылым және жоғары білім министрлігінің өкіліне.

Құрметті Дархан Жұмақанұлы! Заң нормаларына сәйкес ғылыми-зерттеу жұмыстарымен айналысатын ғылыми қызметкерлерге ғылыми дәрежесі үшін жалақысына үстемеақы төленетін болады.

Аэроғарыш және қорғаныс саласында ғылыммен айналысатын ғылыми-зерттеу, тәжірибелік-конструкторлық орталықтар, бюролар және ғылыми-зерттеу институттары бар. Аталған жердің бәрінде ғылыми қызметкерлер жұмыс істейді. Алайда аталған норма ғарыш және әскери ғалымдарға қатысты емес болып қалды. Осылайша олар ғылыми дәрежесі үшін үстемеақы ала алмайтын болады. Осыған орай менің сұрағым бар.

Ғылыми ортаның бір бөлігі болып табылатын және қаржыландырудың барлық тұжырымдамалық критерийлеріне сәйкес келетін ғарыш және әскери ғалымдар неге шетте қалды? Осы саладағы ғалымдар мәселесі басқа заң аясында қарастырыла ма? Қандай шаралар қолданылатын болады? Рақмет.

ТӨРАҒА. Дархан Жұмақанұлы, жауап беріңіз.

АХМЕД-ЗАКИ Д.Ж. Сұрағыңызға рақмет. Мына заңнама бойынша өзіңіз көргендей бұл жерде көбінесе ғылыми ұйымдарды базалық және іргелі қаржыландыру шеңберінде немесе гранттық және бағдарламалық нысаналы қаржыландыру алып отырған мекемелер көзделген, яғни сіз айтып отырған аэроғарыш бағыты бойынша біршама ғылыми ізденістерді жүзеге асыратынын біз білеміз. Соның шеңберіндегі алған гранттың есебінен осы қоса төлеуді көздеуге болады.

Бұл жерде екі заңға кіріп отырмыз. Біріншісі – ғылым заңы, екіншісі – білім беру заңы, яғни ғылым заңына сәйкес, егер сіз айтып отырған мекемелер біздің мемлекеттік қаржыландыруды алатын болса, онда соның шеңберінде төлемақы алуға болады. Бірақ сіздердің ғылыми мекемелеріңіз тікелей базалық қаржыландыру алмаса, онда біздің келесі келе жатқан жаңа заңнаманың, яғни «Ғылым және технологиялық саясат туралы» Заңның ішінде қазіргі іргелі ғылыми зерттеулерді жүзеге асыратын мекемелердің тізімін арттыруға болады. Қазіргі таңда 11 мекеме алып жатыр, ол талқылану үстінде. Егер базалық қаржыландыруды айтатын болсақ, онда келешекте соны қарастыруға болады. Ал жалпы гранттық нысаналы қаржыландыру болатын болса, онда оның шеңберінде көзделген.

ТӨРАҒА. Рақмет.

Сөз депутат Жөргенбаев Жанболат Әкебайұлына беріледі.

ЖӨРГЕНБАЕВ Ж.Ә. Рақмет, Мәулен Сағатханұлы.

Менің сұрағым Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрлігінің өкіліне.

Біздің елімізде ел үшін стратегиялық маңызы бар су шаруашылығы сияқты салада кадр тапшылығы байқалады, оның ішінде гидротехникалық құрылыстарды жобалау және пайдалану саласындағы гидротехника инженерлері мен гидромелиоратор инженерлері.

Қазақстан Республикасының су ресурстарын басқару жүйесін дамытудың 2023 – 2029 жылдарға арналған тұжырымдамасына сәйкес қолданыстағы оқу бағдарламалары білімнің толық көлемін бермейді, нәтижесінде су шаруашылығы инженер кадрларының даярлық деңгейі өткен ғасырдың тоқсаныншы жылдарына қарағанда әлдеқайда төмен. Жалпы, жаңа технологияларды енгізу аясында су саласы үшін кадрларды даярлау және қайта даярлау жүйесінің болмау фактісі орын алуда.

Ғылым және жоғары білім министрлігінің ақпараты бойынша бүгінгі таңда білім беру бағдарламаларының тізіліміне су саласы бойынша 42 білім беру бағдарламасы енгізілген.

Біз 2023 – 2024 оқу жылында су саласы үшін білім беру бағдарламаларының топтары бойынша 609 грант бөлінгенін білеміз, алдыңғы оқу жылдарымен салыстырғанда білім беру тапсырысы 47 пайызға ұлғайды. Осыған байланысты менде бірқатар сұрақтар бар.

Су пәндері бойынша бакалавриатқа, магистратураға және докторантураға түсу және игеру қандай?

Су шаруашылығы саласындағы мамандықтарға тарту үшін әлеуетті талапкерлер арасында ақпараттық-түсіндіру жұмыстары жүргізілуде ме?

Жалпы, министрліктің осы мәселені шешу және су ресурстарын басқару саласында жоғары білікті кадрларды даярлау бойынша қандай жоспарлары бар? Рақмет.

ТӨРАҒА. Дархан Жұмақанұлы, жауап беріңіз.

АХМЕД-ЗАКИ Д.Ж. Сұрағыңызға рақмет.

Біз 2023 жылы сегіз мекемемен бірге консорциум құрған болатынбыз. Оның бесеуі университет, қалған үшеуі институт. Бұл консорциум екі бағытты көздейді.

Біріншісі жаңа сіз айтып отырған білім беру бағдарламалары. Соңғы кезеңдерде бізде білім бағдарламаларының жалпы ішкі мазмұнын өзгерту туралы сұрақтар туындады. Соны қазіргі таңда шетелдік серіктестермен бірге біздің университеттер жасау үстінде. Екіншісі ғылыми ізденістер. Былтыр су саласының ғылыми ізденістеріне сәйкес қомақты 2,5 миллиардтай ақша бөлінді. Бұл екі жұмысты бірдей алып жүру жөнінде ұстаным бар.

Тағы қосымша айта кетерім, соңғы ұлттық кеңесте Президент Қасым-Жомарт Кемелұлы Тоқаевтың талқылау үстінде берген тапсырмасына сәйкес біз Тараздағы гидромелиоратив институтын қайта жандандыру тапсырмасын алдық. Келешекте сіз айтып отырған гидротехнологтар, гидроинженер бағыттары қамтылады. Әрине, өзіміздің алған міндеттемелердің бәрі уақытылы орындалады деген ойдамыз.

ТӨРАҒА. Рақмет.

Сөз депутат Шайдаров Серік Жаманқұлұлына беріледі.

ШАЙДАРОВ С.Ж. Рақмет, құрметті Мәулен Сағатханұлы.

Менің сұрағым Ғылым және жоғары білім министрлігінің өкіліне.

Қарастырылып жатқан заңмен облыстың, республикалық маңызы бар қаланың және астананың жергілікті атқарушы органының ғылым саласындағы құзыреті жергілікті атқарушы органның мемлекеттік тапсырыс шеңберінде қолданбалы ғылыми, ғылыми-техникалық жобалар мен бағдарламалар бойынша есептерді бекіту жөніндегі қосымша функциясымен толықтырылады. Осыған қоса республиканың уәкілетті органы деңгейінде Ұлттық ғылыми кеңестер (ҰҒК) жұмыс атқарады және қолданыстағы «Ғылым туралы» Заңға сәйкес ғылыми және ғылыми-техникалық қызмет туралы аралық және қорытынды есептерді қарастырады.

Баршаңызға мәлім, жергілікті атқарушы органның деңгейінде білім беру мәселелерімен құрылымдық бөлімше – «Білім басқармасы» мемлекеттік мекемесі айналысады. Оның негізгі функциясына негізгі орта, жалпы орта білім беруді, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің білім беру бағдарламаларын қамтамасыз ету кіреді. Сондықтан мынандай сұрақтар туындайды:

Өңірлерде ғылым саласында жаңа құрылымдық бөлімше құрылады ма? Бұл функция жергілікті жерлерде қалай іске асырылады?

Осы мәселе өңірлерге ғылымды дамыту үшін кезекті жауапкершілік артып қою болып қалмай ма? Рақмет.

ТӨРАҒА. Дархан Жұмақанұлы, жауап беріңіз.

АХМЕД-ЗАКИ Д.Ж. Сұрағыңызға рақмет.

Әрине, жергілікті атқарушы органдардың қазіргі таңда керекті қолданбалы зерттеулерді жүзеге асыру идеологиясы жаңа заңнаманың ішінде көзделген. Оның негізгі идеясы – қазіргі таңда кейбір әкімшіліктер ғылым бағытына қаржыландыруды бөліп отыр, оның көпшілігі тарих саласы, археология саласы бойынша. Бұл тәжірибеге қарайтын болсақ, сіз айтып отырған құрылымдық бөлімшелер көбінесе кәсіпкерлік және жергілікті ішкі мәселелерді қарастыратын бөлімшелердің құзырын да жүзеге асырып жатыр. Біз жаңа

құрылымдық ашылмайды, сол әкімшілік деңгейінде бар құрылымдық бөлімшелердің ішінде жүзеге асырылады деп ойлаймыз.

Екінші бағытты айта кетсек, ол талқылау үстінде. Бұндай шешімдердің ашықтығын қамтамасыз ету үшін әрбір жергілікті әкімшіліктің ішінде кеңес құрылады деп көзделіп отыр. Сол кеңес деңгейінде аймақтарға қандай зерттеулер керек екені талқыланып, сол шешімдер сол жерде қабылданады. Ал жалпы өзіміздің министрліктегі қаржыландыру ережесінің ішінде жеке тарау көзделген, осы механизмнің бәрі соның ішінде қамтылып жазылады. Рақмет.

ТӨРАҒА. Бұл жаңа норма. Бұған дейін бұндай ұстанымдар болған жоқ, ғылыми жұмыстардың барлығы орталықтан үйлестіріліп отырды. Енді қазір жергілікті атқарушы органдарға да осындай мүмкіндіктер беріп отырсыздар. Бірақ ол қалай жүзеге асады, оның бәрін жақсылап қарауымыз керек. Жергілікті мемлекеттік органдардың қаражаты да көп емес, сондықтан оның барлығын (жолы бар, мектебі бар, басқасы бар) сол жерден алып, ғылымды да қаржыландырыңдар деген біржақты саясат жүргізілетін болса, бұл керек нәтижелерге жеткізуге мүмкіндік бере қоймас. Сол себепті бұл жерде пысықталған, ақылдасқан саясатты жүргізгеніміз абзал.

Жалпы өңірлерде ғылымды қалай дамытамыз дейтін сұраққа келетін болсақ, біздің әрбір облыста жақсы университеттер қалыптасып келе жатыр: мемлекеттік университеттер бар, жекеменшік университеттер бар, акционерлік қоғам ретінде құрылған университеттер бар. Жалпы өзім өңірдегі ғылымды осы университеттердің аясында дамытқан дұрыс шығар деп есептеймін. Өйткені ол жерде ұстаздар бар, ғалымдар жұмыс істеп жатыр, сондықтан бұл жердегі негізгі басымдықты өңірлердегі университеттерге берсек, бұл сол өңірлерде ғалымдарды тәрбиелеуге мүмкіндік береді деп ойлаймыз. Сондай-ақ әр өңірдің өзінің бір специализациясы бар, мысалы, солтүстік өңірлер ауыл шаруашылық өңірлері, Қарағанды облысы, Павлодар облысы өндірісті дамытып жатқан облыстар. Егер де ғылымды өңірлерде дамытатын болсақ, әр облыстың өз специализациясын да ескерген жөн. Мысалы, ауыл шаруашылығына қатысты ғылымды солтүстік облыстардағы университеттердің аясында дамытсақ, бұл сол өңірдің дамуына да өзінің септігін тигізетіні сөзсіз. Сондықтан бұл жерде жалпы менің айтайын деген мәселем, бұны «тек қана сол жергілікті мемлекеттік органдардың жауапкершілігі, өздері не істейтінін өздері көрсін» демей, бұның барлығын сіздердің министрліктеріңіз үйлестіріп отыру керек. Бір саясат, бір ұстаным болу керек, түсіндіру жұмыстары жүру керек, механизмдер болу керек, қаржылар да бөліну керек, коллаборациялар болу керек. Сондықтан осы бағыттарда да сіздер алдағы уақытта дәйекті, жүйелі жұмыстарды ұйымдастырасыздар деп сенеміз.

Құрметті әріптестер, басқа сұрақтар жоқ.

Рақмет, Талғат Тұрлыбекұлы. Орныңызға отырыңыз.

Енді заңды талқылауға көшейік. Сөз депутат Алтынбек Нухұлына беріледі.

НУХҰЛЫ А. Құрметті Мәулен Сағатханұлы, құрметті әріптестер! Қаралып отырған заң еліміздің ғылым саласының әлеуетін арттыруға жаңа серпін беретін маңызды құжат. Еліміздің ғылымын заңнамалық тұрғыдан қолдап отыру мемлекеттік саясаттың стратегиялық басымдықтарының бірі.

Заң еліміздің Президенті Қасым-Жомарт Тоқаевтың отандық ғылымды дамыту жөніндегі тапсырмаларын іске асыру мақсатында Парламент депутаттарының, оның ішінде Сенат депутаттарының бастамасымен әзірленді. Заң ғылыми қызметкерлерді әлеуметтік қолдауды жақсартуды және ғылымның ұлттық экономикадағы, оның ішінде жалпы өңірлік өнімде ғылымның үлесін ұлғайтуды көздейді. Заңның негізгі новеллалары жайлы әріптесім Талғат Тұрлыбекұлы толыққанды баяндап берді.

Жалпы, бұл заң еліміздегі 22,5 мыңдай ғалымға оң әсерін тигізеді. Бүгінде отандық ғылымды дамытуға Мемлекет басшысының тапсырмасымен үш жыл мерзімге 625 миллиард теңге бөлініп отыр. Осы орайда заң арқылы қаражатты пайдалануды оңтайландыруға және тиімділігін артыруға бағытталған жаңашылдықтар енгізіледі. Сондай-ақ заңда ұсынылып отырған өзгерістер мен толықтырулар отандық ғылымның бүгінгі уақыт талабына сай болуына, ғылыми зерттеулер деңгейін және олардың тиімділігін арттыруға оң ықпал етеді. Сонымен бірге ғылым мен ғалымның мәртебесін арттырады, бұл өз кезегінде салаға инвестиция тартуға және кадрлардың келуіне оң серпін береді. Мемлекет басшысының ғылыми прогресс пен инновациялық даму үрдісіне көшу туралы тапсырмаларын жүзеге асыруға қажетті заңнамалық базамен қамтамасыз етеді.

Құрметті әріптестер, осы айтылғандарды ескере келе, қаралып отырған заңды қолдаймын және заңның бастамашыларының бірі ретінде сіздерден заңды қолдауды сұраймын.

Назарларыңызға рақмет.

ТӨРАҒА. Рақмет.

Талқылауға қатысатын басқа депутаттар жоқ. Енді заң бойынша шешім қабылдайық.

«Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне ғылым және білім беру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасының Заңын мақұлдау жөніндегі Сенат қаулысын дауысқа қоямын. Дауыс беру режимі қосылсын. Дауыс беріңіздер.

Нәтижесін экранда көрсетіңіздер. Заң мақұлданды.

Құрметті әріптестер! Мемлекет басшысы жақында Ғылым және технологиялар жөніндегі ұлттық кеңестің отырысын өткізді. Сол жиында отандық ғылымның өзекті мәселелері кеңінен талқыланып, саланың дамуы бойынша бірқатар міндеттер белгіленді. Осы ретте Парламент депутаттары да саладағы заңнаманы одан әрі жетілдіру үшін арнайы заң әзірлеген болатын.

Жаңа нормалар ғалымның мәртебесін көтеруге, ғылыми қызметкерлерді ынталандыруға және талантты жастарды ғылыми қызметке тартуға бағытталып отыр. Атап айтқанда, заң ғылыми-педагогикалық және ғылыми-зерттеу жұмыстарымен айналысатын мұғалімдердің негізгі жалақысына қосымша ақы белгілеуді көздейді. Сондай-ақ жетекші ғалымдарға ғылыми жұмыстарды аяқтау үшін ақылы шығармашылық демалыс алу құқығы қарастырылды. Сонымен қатар мерзімді әскери қызметті өткерген азаматтарға жоғары оқу орындарына түсу кезінде жеңілдіктер беріледі. Мақұлданған заң еліміздегі ғылымның одан әрі дамуына оң үлесін қосады деп сенеміз. Заңға бастамашы болған депутаттарға ризашылығымызды білдіреміз.

Осы мәселе бойынша шақырылған азаматтарға рақмет. Сау болыңыздар.

Құрметті депутаттар, күн тәртібіндегі мәселелер толық қаралып болды. Енді депутаттық сауалдарға көшейік.

Құрметті әріптестер, сауалдар бар ма?

Сөз депутат Сарыбаев Ғалиасқар Төлендіұлына беріледі.

САРЫБАЕВ Ғ.Т. Рақмет, Мәулен Сағатханұлы.

Біздің депутаттық сауал Қазақстан Республикасының Премьер-Министрі Бектенов Олжас Абайұлына жолданады.

«Құрметті Олжас Абайұлы! Бүгінгі күні төтенше жағдай жарияланған 41 елді мекеннен 117 мың 617 адам қауіпсіз жерлерге көшірілді, оның ішінде 43 мың 887-і балалар. 18 мың 651 азамат өздерінің елді мекендеріне қайтып барды, ал 92 мың 34 адам туған-туыстарының үйінде, 6 мың 932 адам уақытша орналастыру пункттерінде, оның ішінде 3 мың 143-і балалар.

Өкінішке қарай, сегіз білім объектісі су астында қалды. Су тасқынына байланысты мемлекетіміздің 11 облысында мектеп оқушылары 1 сәуірден бастап қашықтықтан оқытуға көшті. Оқыту процесі су басу қаупі бар 56 мектепте, сондай-ақ уақытша қабылдау пункттерінде орналасқан 32 оқу орнында ұйымдастырылды.

Эвакуациялық пункттерде балаларға қажетті барлық жағдайлар жасалған. Алайда туындаған төтенше жағдай ағымдағы жылдың мамыр-маусым айларында өтетін мемлекеттік білім гранттарын алу конкурсына қатысу үшін оқушылардың Ұлттық бірыңғай тестілеуге дайындалуына кері әсерін тигізді.

Былтыр желтоқсан айында алты сенатор депутаттық сауалында түлектерді Ұлттық бірыңғай тестке дайындау проблемасын көтерген болатын. Қайталап айтуға тура келеді, балаларды Ұлттық бірыңғай тестке дайындау саласындағы реттеуді мемлекеттік органдардың бірде-біреуі жүзеге асырмайды, өйткені бұл функциялар Оқу-ағарту министрлігінде де, Ғылым және жоғары білім министрлігінде де көзделмеген. Бір ведомство үшін талапкерлер оқушылар емес, екіншісі үшін әлі студенттер емес. Осыған байланысты біз зардап шеккен аймақтардағы оқу бітіретін түлектердің тағдырына алаңдаймыз. Апатты табиғи жағдайға байланысты бұл балалардың Ұлттық бірыңғай тестілеуде төмен нәтиже алып, мемлекеттік білім беру гранттарына қол жеткізе алмай қалуы сөзсіз. Осыған орай:

Бірінші. Төтенше жағдайда әдетте оқу процесіне қатысты іс-қағаздардың, жеке басын куәландыратын құжаттардың жоғалуына әкеледі. Осыған байланысты уәкілетті министрліктер түлектердің құжаттарын тезірек қалпына келтіруге жәрдемдесуі қажет. Себебі бүгінгі күні оқудың бітуіне бар болғаны 38 күн қалды. Ал төтенше жағдайда қалған қанша бала оқуды бітіретіні әлі анықталмаған.

Екінші. Су басқан аймақтарда Ұлттық бірыңғай тест өткізу пункттері де зардап шеккен болуы мүмкін. Ол да әлі қарастырылмаған. Тестілеудің екінші кезеңінің басында олардың қызметін қалпына келтіру жөнінде шаралар қабылдау қажет болады.

Үшінші. Екі бейінді министрлік – Оқу-ағарту министрлігі мен Ғылым және жоғары білім министрлігі қалыптасқан жағдайды назарға ала отырып, түлектерді Ұлттық бірыңғай тестке даярлауға және олардың жоғары оқу орындарына түсуіне жәрдемдесу жағын

қарастырса, меншік иелігіне қарамастан әрбір жоғары оқу орындарының басшылары жастарға деген қамқорлық ретінде ректор гранттарын тағайындаса абзал болар еді.

Төртінші. Әлеуметтік көмек көрсетудің үлгілік қағидасында табиғи зілзала немесе өрт салдарынан азаматқа (отбасына), не оның мүлкіне залал келтірілген жағдайда азаматтарды мұқтаждар санатына жатқызу үшін негіздеме белгіленген. Осыған орай Қазақстан Республикасының Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігі жұмысқа белсене араласып, жергілікті атқарушы органдармен бірлесе отырып, білім алушыларға әлеуметтік қолдау көрсету бағдарламалары шеңберінде алдын ала қаражат қарастырып, халықтың әлеуметтік осал топтарынан шыққан талапкерлерге қолдау көрсетуі керек.

Бесінші. Талапкерге жоғары оқуға түсу кезінде қажетті медициналық тексеру тегін және бірінші кезекте берілгені дұрыс.

Құрметті Олжас Абайұлы! Еліміз кез келген сынақта біріккен, ниеті дұрыс, ізгі тілектен болған. Апатты еңсеру баршамыздың міндетіміз. Болашақ жастарымызға қамқорлық – ертеңге елімізге салған инвестиция.

Сізге депутаттық сауалдың толық нұсқасы жолданады.

Жоғарыда көрсетілген мәселелер бойынша шұғыл шешімдер қабылдауыңызды сұраймыз.

Құрметпен Сенат депутаттары Ғ. Сарыбаев, С. Дүйсембинов, Б. Жексенбай, Н. Жүсіп, А. Сатвалдиев, А. Толамисов».

Назарларыңызға рақмет.

ТӨРАҒА. Рақмет.

Сөз депутат Рахметова Әсем Қалашбайқызына беріледі.

РАХМЕТОВА Ә.Қ. Рақмет, Мәулен Сағатханұлы.

Біздің депутаттық сауалымыз Қазақстан Республикасының Премьер-Министріне жолданады.

«Құрметті Олжас Абайұлы! Бүгінде еліміздегі су тасқынына қатысты күрделі жағдай әлі де сақталуда. Осыған байланысты еліміздің он өңірінде төтенше жағдай жарияланған. Бұл ұзақ жылдардан бері орын алған өте үлкен көлемдегі табиғи апат. Кей өңірлерде жағдай тұрақталғанмен Солтүстік Қазақстан, Ақмола, Атырау, Батыс Қазақстан және тағы да басқа облыстардағы жағдай өте күрделі.

Тасқын сумен күреске барлық құрылымдар атсалысуда, халық бір жағадан бас, бір жеңнен қол шығарып барын салып жатыр.

Күні кеше Президент Қасым-Жомарт Кемелұлы Тоқаев Солтүстік Қазақстан, Қостанай облыстарына барып, жағдайды өз көзімен көріп, тұрғындармен кездесіп қайтты.

Президент тасқын судан зардап шеккен азаматтарға бірде-бір адам ескерусіз қалмайтынын, қаржылық және басқа да көмек берілетінін, материалдық шығындар толық өтелетінін жеткізді. Өзіңіз де облыстарға сапарларыңыз барысында қағазбастылыққа салынбай, келтірілген шығынды уақытында өтеу қажеттігіне баса көңіл бөлдіңіз.

Қазір облыстарда біржолғы өтемақы мен келтірілген шығын бойынша төлемдер жасауға құжаттар қабылдануда. Зардап шеккендермен кездесу барысында жергілікті тұрғындар депутаттарға өтемақы алу бойынша біраз түйткілді мәселелерді жеткізді.

Мәселен, үйлері құлап немесе су шайып алып кеткендер үшін материалдық шығынды дәлелдеудің қиындық туғызатыны, үйлерін, қора-жайларын салып, бірақ жылжымайтын мүлікті ресми тіркеп үлгермегендер, бау-бақша серіктестіктерінде тұрып жатқандар қазірдің өзінде мемлекеттен берілетін материалдық көмектен қағыламыз ба деп алаңдаулы. Сондай-ақ су басқан елді мекендердегі үйлерде жалға тұрып жатқандар мемлекеттен берілетін біржолғы өтемақыға қол жеткізе алмайды. Тағы бір мәселе, есепшоттары бұғатталған тұрғындарға берілетін біржолғы өтемақы банктер тарапынан кредиттік қарызды жабуға ұсталып қалуда.

Үйлері суда тұрған, өздері эвакуациялық пункттерде бас сауғалаған тұрғындар осы мәселелердің оң шешімін күтуде.

Құрметті Олжас Абайұлы! Осыған байланысты сізден Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2014 жылғы 19 желтоқсандағы №1358 қаулысымен бекітілген Табиғи сипаттағы төтенше жағдайлар салдарынан зардап шеккендерге келтірілген зиянды өтеу қағидаларына мынадай өзгерістер енгізуді ұсынамыз:

1) су тасқыны кезінде толық жойылу немесе жоғалу себебінен бағалауды жүргізу мүмкін емес тұрғын үйге келтірілген залалды өтеу тетігін әзірлеуді;

2) тұрғын емес құрылыстарға (гараж, шаруашылық құрылыстар, монша және тағы басқа) және мүлікке келтірілген, оның ішінде су тасқыны кезінде жоғалған залалдың орнын толтыру тетігін қосуды;

3) саяжайларда тіркелген және тұратын азаматтарға келтірілген залалды өтеу тетігін көздеуді;

4) зардап шеккендерге келтірілген залалды өтеуге құжаттарды тапсыру мерзімін күнтізбелік 30 күннен 60 күнге дейін қарауды;

5) одан бөлек су тасқынынан зардап шеккен жеке, не мемлекеттік тұрғын үй қорынан жалға берілетін үйлерде тұратын азаматтарға біржолғы өтемақы, материалдық шығынын өтеу тәртібін айқындауды;

6) зардап шеккен азаматтар үшін тұрғын үй сатып алу немесе салуды су басуға бейім аймақтардан тыс жерлерде жүзеге асыруды;

7) салынған және ресімделген жылжымайтын мүлікті пайдалануға беру сотқа жүгіну арқылы мүмкін болады. Осыған байланысты соттардың осы санаттағы істерді жедел қарау мүмкіндігін қарастыруды;

8) төтенше жағдай кезінде шоттары бұғатталған зардап шеккендер үшін арнайы шоттар ашу мүмкіндігін қарастыруды ұсынамыз.

Сізден заңда көзделген мерзімдерде депутаттық сауалға жауап беруіңізді сұраймыз.

Құрметпен депутаттар Ә. Рахметова, Б. Аққожина, Н. Бекенов, Т. Жүнісов, Г. Шиповских». Рақмет.

ТӨРАҒА. Рақмет.

Сөз депутат Қалтаева Ләззат Молдабекқызына беріледі.

ҚАЛТАЕВА Л.М. Рақмет, Мәулен Сағатханұлы.

Мой депутатский запрос направлен Премьер-Министру Республики Казахстан.

«Уважаемый Олжас Абаевич! Созданный в прошлом году Совет по инклюзии при Сенате Парламента Республики Казахстан на своем отдельном заседании рассмотрел тему детской инвалидности.

Ряд вопросов также поднимался в ходе встречи Спикера Сената с родителями, воспитывающими детей с инвалидностью.

В целом данный вопрос является одним из самых актуальных в силу тревожной динамики роста численности детей с инвалидностью в нашей стране. Так, в 2021 году рост составил 25,8 процента, в 2022 году – 26,6 процента. По видам детской инвалидности в 2022 году на первом месте были врожденные нарушения развития, на втором месте – заболевания нервной системы. Эти данные говорят о росте сочетанных видов нарушений, которые требуют комплексного подхода в обеспечении детей социальной помощью и поддержкой. При этом ведущие причины детской инвалидности отличаются от таковых среди взрослых.

Спектр вопросов, касающихся детей с инвалидностью, которые поднимают депутаты, родительское и экспертное сообщество в Совете по инклюзии, очень широкий. Данные вопросы можно разделить на три основных блока:

- 1) профилактика детской инвалидности;
- 2) социальная поддержка и реабилитация;
- 3) образование и инклюзия детей с инвалидностью в общество.

Первый блок. Мы наблюдаем недостаток финансирования и слабую поддержку научно-исследовательских работ, внедрения новых технологий диагностики с целью изучения причин роста детской инвалидности и выработки мер по снижению количества генетических нарушений в пренатальном периоде.

При этом следует отметить точку зрения члена Совета по инклюзии правозащитницы Айгуль Шакибаевой. Она говорит: «Правозащитный подход подразумевает право на жизнь плода с диагностированной патологией, совместимой с жизнью. И родители имеют право информированного свободного выбора в вопросе сохранения беременности».

Другим аспектом профилактики является раннее вмешательство. Давно доказано, что раннее вмешательство в возрасте до трех лет может значительно снизить риск развития стойких нарушений и инвалидизации. Тем не менее существующие меры не в полной мере используют систему ПМСП и не находят эффективного межведомственного решения.

Второй блок. Существующая система социального обеспечения недостаточно учитывает, что каждый ребенок имеет индивидуальные потребности, связанные с разнообразными и множественными функциональными ограничениями его растущего организма. Все это требует персонализации социальных услуг, более частой адаптации и замены технических средств реабилитации по сравнению со взрослыми.

Зачастую предоставляемые средства реабилитации не позволяют обеспечить их комфортное использование, а главное, возможность безопасно, максимально самостоятельно и продуктивно двигаться, познавать мир и развиваться нашим детям. Услуги, которые дети получают в государственных и негосударственных центрах реабилитации, требуют единых стандартов и научно обоснованной методологии.

И третий блок. Государственные меры по инклюзии в системе дошкольного и школьного образования также требуют серьезного анализа и совершенствования. Очень много вопросов от родительского сообщества, обеспокоенного качеством получаемых образовательных услуг в инклюзивных школах, обеспечением квалифицированными педагогами и специалистами, адаптированными программами. Завтра эти дети станут взрослыми, и наша с вами задача, чтобы они были готовыми к жизни в обществе, максимально возможной продуктивной жизни и экономической автономии, а само общество – готовым к их восприятию в качестве своих равных членов.

Уважаемый Олжас Абаевич, в связи с вышеизложенным просим Вас разработать и представить предложения по следующим вопросам.

1. Анализ причин роста детской инвалидности в разрезе регионов, поддержка научно-исследовательских работ в данной области с целью минимизации рисков врожденных нарушений у детей.

2. Создание системы сплошного скрининга детей на предмет выявления нарушений и организация деятельности междисциплинарных групп раннего вмешательства на базе системы здравоохранения.

3. Совершенствование системы социальной помощи и поддержки детей с инвалидностью с учетом возраста и множественных видов нарушений в развитии, а также стандартизация реабилитационных услуг.

4. Анализ качества обучения детей с инвалидностью в инклюзивной среде и выработка предложений по совершенствованию системы образования детей с разными видами нарушений.

Прошу Вас предоставить ответ на мой депутатский запрос в установленном законодательством порядке.

С уважением, депутат Калтаева».

ТӨРАҒА. Рақмет.

Сөз депутат Бектаев Әли Әбдікәрімұлына беріледі.

БЕКТАЕВ Ә.Ә. Рақмет, құрметті Мәулен Сағатханұлы.

Біздің депутаттық сауалымыз Қазақстан Республикасының Премьер-Министріне жолданады.

«Құрметті Олжас Абайұлы! Мемлекет басшысының алдағы бес жылда ауыл шаруашылығы өнімінің көлемін екі есе арттыру туралы тапсырмасын іске асыру үшін мультипликативті серпіліс беретін салаларды дамыту қажет. Сондай саланың бірі – мал тұқымын асылдандыру саласы. Малды асылдандыру бойынша тәуелсіздік жылдары біраз жұмыстар атқарылды. Еуропаның дамыған елдерінен, Австралия, Канададан көптеген асыл тұқымды малдар әкелінді. Тек 2010 – 2023 жылдардың өзінде алыс-жақын шет мемлекеттерден 212 мың бас мал импортталды. Асыл тұқымды малдың үлесі 2010 жылғы 2,9 пайыздан 13,5 пайызға дейін былтырғы жылы өсті. Бірақ бұл саладағы көрсеткіштер көңілден шықпайды.

Асыл тұқымды мал өсірумен айналысатын 35 мың 800 шаруашылық жұмыстарының нәтижесі төмен. Асыл тұқымды мал шаруашылығы палатасының жұмысы да жұмбақ. Біз

өзіміздегі малды асылдандырудың орнына шеттен мал әкеліп, тұқымдық материалдарды импорттауға құмармыз.

Қазіргі уақытта инвестициялық жобалар шеңберінде 50 мыңнан астам ірі қараны импорттау жоспарлануда. Бұдан басқа 160 мың бас сиырға арналған 500 мың дозадан астам тұқымдық материал сатып алынбақ, яғни тек қара мал шаруашылығы бойынша шамамен 70 миллиард теңге қаражат шетелге кетеді деген сөз.

Ауыл шаруашылығы министрлігі құрамында асыл тұқымды, өнімділігі жоғары мал ұрығын өндірумен айналысатын «Асыл түлік» квазимемлекеттік кәсіпорны бар. Өкінішке қарай, ол ұжымның да жұмысы дұрыс бағытқа қойылмай келеді, шығарған өнімдерін шаруашылықтар алмайды.

Қазақстанда он жыл бұрын селекциялық және мал тұқымын асылдандыру жұмыстарының бірегей ақпараттық-сараптама базасы жасалған болатын. Осы платформада малды тіркеуге алғаннан бастап оларға асыл тұқымды құндылық мәртебесін бергенге дейінгі жұмыстарды цифрландыруы керек еді. Дамыған елдерде ақпараттық жүйелер аналитикалық база ретінде жұмыс істейді және саланы дамытудың триггері болып табылады, ал бізде олар тек субсидияландыру мақсатында малды тіркеу үшін ғана қызмет жасайды.

Жыл сайын осы бағдарлама 500 миллион теңгедей табыс тапқанымен мал тұқымын асылдандыру жұмыстарын жіті қадағалайтын қарапайым базалық функционалды іске асыра алмай отыр. Егер халықаралық стандарттар бойынша «BLUP» (БЛЮП) әдісі арқылы малдың асыл тұқымдық құндылығын есептеу жүзеге аспаса, оған биоинформатика мен зертханалық ізденістердің нәтижелері пайдаланылмаса малдың генетикалық қасиеттерін бағалаудың өміршең әдістері қалай жүзеге асады?

Әсіресе Қазақстанда ауыл шаруашылық малдары биоалуантүрлілігінің азаюы ерекше алаңдаушылық туғызады, өйткені мал саласындағы генетикалық ресурстар – ұлттық игілік және әлемнің биологиялық капиталының құрамдас бөлігі.

Соңғы отыз жыл ішінде Қазақстанда қой шаруашылығындағы «Қазақтың солтүстік мериносы», құс шаруашылығындағы «Арман», «Медеу», «Алатау» тұқымдары біржола жойылып кетті. Жартылай биязы жүнді қойлардың «Цигай», «Ақжайық», «Қаракөл», «Қазақтың оңтүстік мериносы» тұқымдары мен ірі қара малдың «Алатау» «Әулиеата» тұқымдары, «Қостанай» жылқы тұқымы жойылу алдында тұр.

Жоғарыда айтылғандардың негізінде төмендегі ұсыныстарды қарауыңызға енгіземіз:

1) уәкілетті органның, ғылыми қоғамдастықтың қатысуымен 2024 – 2030 жылдарға арналған селекциялық мал асылдандыру жоспарын жасай отырып, әрбір тұқымды дамытудың жол картасын әзірлеу;

2) ғылыми негізде селекциялық-асылдандыру шараларының ақпараттық базасының жұмысына талдау жүргізу. Ғалым-селекционерлердің қатысуымен селекциялық процестерді автоматтандыру мен ақпараттық жүйені жетілдіру;

3) мал шаруашылығы саласындағы нормативтік-құқықтық актілерді зерделеп, малдың асыл тұқымдық қасиеттерін бағалаудың заманауи әдістері – малды индекстік бағалау, геномдық талдау қағидалары мен нұсқаулықтарын әзірлеу;

4) мал тұқымдарын асылдандыру жұмыстарына қойылатын талаптарды күшейтіп, генетикалық жолмен берілетін ауруларды анықтау бойынша молекулярлық-генетикалық зерттеулерден өтпеген асыл тұқымдық материалды пайдалануға тыйым салу;

5) жойылып кету қаупі төнген тұқымдар бойынша бағдарламалық-нысаналы қаржыландыруды жүзеге асыра отырып, оларды сақтап қалу үшін шаралар қарастыру қажет.

Құрметпен Қазақстан Республикасы Парламенті Сенатының Аграрлық мәселелер, табиғатты пайдалану және ауылдық аумақтарды дамыту комитетінің депутаттары Ә. Бектаев, О. Булавкина, С. Дүйсембинов, Ж. Жөргенбаев, Е. Әйткенов, А. Өтеғұлов, С. Арубаев». Рақмет.

ТӨРАҒА. Рақмет.

Құрметті әріптестер, басқа депутаттық сауалдар жоқ. Осымен Сенат отырысын жабық деп жариялаймын. Баршаңызға рақмет. Сау болыңыздар.

ОТЫРЫСТЫҢ СОҢЫ.

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ПАРЛАМЕНТІ
СЕНАТЫНЫҢ ТӨРАҒАСЫ

М. ӘШІМБАЕВ

МАЗМҰНЫ
ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ПАРЛАМЕНТІ
СЕНАТЫНЫҢ ОТЫРЫСЫ
2024 жылғы 18 сәуір

Күн тәртібі бойынша

О повестке дня 1

Қазақстан Республикасы Парламентінің Мәжілісі қабылдаған «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне халықтың көші-қоны және қылмыстық-атқару жүйесі салаларындағы заңнаманы жетілдіру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасының Заңы жөнінде (екінші оқылым)

О Законе Республики Казахстан «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам совершенствования законодательства в сферах миграции населения и уголовно-исполнительной системы», принятом Мажилисом Парламента Республики Казахстан (второе чтение)

Конституциялық заңнама, сот жүйесі және құқық қорғау органдары комитетінің мүшесі С.Т. МЕДЕБАЕВТЫҢ баяндамасы

Доклад члена Комитета по конституционному законодательству, судебной системе и правоохранительным органам МЕДЕБАЕВА С.Т. 1

Қазақстан Республикасы Парламентінің Мәжілісі қабылдаған «Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Түркия Республикасының Үкіметі арасындағы халықаралық құрамдастырылған жүк тасымалдары туралы келісімді ратификациялау туралы» Қазақстан Республикасының Заңы жөнінде

О Законе Республики Казахстан «О ратификации Соглашения между Правительством Республики Казахстан и Правительством Турецкой Республики о международных комбинированных перевозках грузов», принятом Мажилисом Парламента Республики Казахстан

Экономикалық саясат, инновациялық даму және кәсіпкерлік комитетінің мүшесі Ә.И. НӘУТИЕВТИҢ баяндамасы

Доклад члена Комитета по экономической политике, инновационному развитию и предпринимательству НАУТИЕВА А.И. 4

Сөз сөйлегендер:

Выступили:

КУЗИЕВ З.П. 5

АБЛАЛИЕВ С.Ә. – Қазақстан Республикасының Көлік вице-министрі, вице-министр транспорта Республики Казахстан..... 5

ӨТЕШОВ С.Б. 6

АБЛАЛИЕВ С.Ә.	6
ҚАЛТАЕВА Л.М.	6
АБЛАЛИЕВ С.Ә.	7
ШАЙДАРОВ С.Ж.	8

Қазақстан Республикасы Парламентінің Мәжілісі қабылдаған «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне ғылым және білім беру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасының Заңы жөнінде

О Законе Республики Казахстан «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам науки и образования», принятом Мажилисом Парламента Республики Казахстан

**Әлеуметтік-мәдени даму және ғылым комитетінің мүшесі
Т.Т. ЖҮНІСОВТІҢ баяндамасы**

Доклад члена Комитета по социально-культурному развитию и науке
ЖУНУСОВА Т.Т. 9

Сөз сөйлегендер:

Выступили:

ТАСТЕКЕЕВ Қ.Қ.	10
АХМЕД-ЗАКИ Д.Ж. – Қазақстан Республикасының Ғылым және жоғары білім вице-министрі, вице-министр науки и высшего образования Республики Казахстан	11
ҚАДЫРБЕК М.Б.	12
АХМЕД-ЗАКИ Д.Ж.	13
ЕРШОВ С.М.	13
АХМЕД-ЗАКИ Д.Ж.	14
САРЫБАЕВ Ғ.Т.	14
ЖӨРГЕНБАЕВ Ж.Ә.	15
АХМЕД-ЗАКИ Д.Ж.	15
ШАЙДАРОВ С.Ж.	16
АХМЕД-ЗАКИ Д.Ж.	16
НУХҰЛЫ А.	17

Депутат Ғ.Т. САРЫБАЕВТЫҢ Қазақстан Республикасының Премьер-Министрі О.А. Бектеновке депутаттық сауалы

Депутатский запрос депутата САРЫБАЕВА Ғ.Т. к Премьер-Министру Республики Казахстан Бектенову О.А. 19

Депутат Ә.Қ. РАХМЕТОВАНЫҢ Қазақстан Республикасының Премьер-Министрі О.А. Бектеновке депутаттық сауалы

Депутатский запрос депутата РАХМЕТОВОЙ А.К. к Премьер-Министру Республики Казахстан Бектенову О.А. 20

Депутат Л.М. ҚАЛТАЕВАНЫҢ Қазақстан Республикасының Премьер-Министрі О.А. Бектеновке депутаттық сауалы

Депутатский запрос депутата КАЛТАЕВОЙ Л.М. к Премьер-Министру Республики Казахстан Бектенову О.А. 21

Депутат Ә.Ә. БЕКТАЕВТЫҢ Қазақстан Республикасының Премьер-Министрі О.А. Бектеновке депутаттық сауалы

Депутатский запрос депутата БЕКТАЕВА А.А. к Премьер-Министру Республики Казахстан Бектенову О.А. 23

ШЖҚ-дағы «Материалдық-техникалық
қамтамасыз ету басқармасының
инженерлік орталығы» РМК директорының
міндетін атқарушы

Н. Уразбаев

Стенографиялау қызметінің
басшысы

Г. Молдашева